

ERDAL ÖZ

YARIN, NASIL BİR GÜN OLACAKSIN?

GÜNLÜKLER

1956-1998

Yayına Hazırlayan: AYŞE SARISAYIN

ERDAL ÖZ

YARIN, NASIL BİR GÜN OLACAKSIN?

GÜNLÜKLER

1956-1998

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2016

2. basım: Nisan 2016, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 3000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Ayşe Sarısayın

Editör: Faruk Duman

Düzeltili: Ebru Aydın, Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek, Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş

Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-3185-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750731853

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

ERDAL ÖZ

YARIN, NASIL BİR GÜN OLACAKSIN?

GÜNLÜKLER

1956-1998

GÜNLÜK

♥can

Erdal Öz'ün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yaralısın, 1983

Kanayan, 1985

Gülünün Solduğu Akşam, 1986

Havada Kar Sesi Var, 1987

Odalarda, 1995

Sular Ne Güzelse, 1997

Bir Gün Yine Allı Turnam, 1998

Cam Kırıkları, 2001

Defterimde Kuş Sesleri, 2003

Yorgunlar, 2009

ERDAL ÖZ, 26 Mart 1935'te Sivas, Yıldızeli'nde doğdu. Devlet memuru olan babasıyla birlikte Türkiye'nin değişik yerlerini dolaştı. Tokat Lisesi'ni bitirdikten sonra, İÜ Hukuk Fakültesi'nde başladığı yükseköğrenimini Ankara Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. TDK Yayın Kolu'nda, Türk Sinematek Derneği Ankara Şubesi'nde çalıştı. İstanbul'da arkadaşlarıyla birlikte *a Dergisi*'ni çıkardı. İlk öykü kitabı *Yorğunlar*, 1960'ta *a Dergisi* yayınları arasında çıktı. İlk romanı *Odalarda*, aynı yıl Varlık Yayınları'ndan çıktı. Ankara'da Sergi Kitabevi'ni açtı. 12 Mart Askerî Darbesi'yle başlayan karanlık dönemde siyasal görüşlerinden dolayı üç kez tutuklandı, hapis yattı ama yargılanma sonucunda aklandı. Bu dönemi işlediği *Yaralısın* adlı romanıyla 1975 Orhan Kemal Roman Armağanı'na değer görüldü. 1975-1981 yılları arasında Cem Yayınevi'nin Arkadaş Kitaplar adlı çocuk edebiyatı dizisini yönetti. 1981'de Can Yayınları'nı kurdu. *Sular Ne Güzelse* adlı kitabıyla 1998 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Cam Kırıkları* ile 2001 Sedat Simavi Öykü Ödülü'nü aldı. *Kanayan* (1973) adlı öykü kitabında, *Deniz Gezmiş Anlatıyor* (1976) ve *Gülünün Solduğu Akşam* (1986) adlı anı-romanlarından sonra *Gülünün Solduğu Akşam'a* girmeyen notlar ve izlenimlerini 2003'te *Defterimde Kuş Sesleri*'nde topladı. SSCB gezisinin izlenimlerini içeren *Allı Turnam* (1976), 1998'de *Bir Gün Yine Allı Turnam* adıyla yeniden yayımlandı. *Havada Kar Sesi Var* adlı öykü kitabı 1987'de basıldı. *Dedem Korkut Öyküleri* (1979), *Alçacıktan Kar Yağar* (1982), *Babam Resim Yaptı* (2003) adlı üç çocuk kitabı yayımlandı. Erdal Öz, 6 Mayıs 2006'da aramızdan ayrıldı.

Önsöz

Değerli dostum yazar, yayıncı Erdal Öz'ün ölümünden sonra onun *Erdal Öz/Unutulmaz Bir Atlı* adlı biyografisi üzerinde çalışırken, temel başvuru kaynaklarımdan biri günlükleri olmuştur. 13 Eylül 1956 tarihinde başlayan günlükler araya kesintiler girerek 30 Kasım 1998'e dek devam ediyor, kitap sevdalısı henüz yirmilerinde bir gencin altmışlı yaşlarına kadar odağında hep edebiyat ve özgür düşünce olan yaşamına dair önemli ipuçları veriyordu.

Şimdi, yazıldığı şekliyle yayına hazırlanan günlükler, Erdal Öz'ün yaşamındaki başlıca evrelere de ışık tutuyor.

İlki İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okuduğu yıllar, *a Dergisi* çevresinde kurulan dostluklar, ardından Ankara Hukuk Fakültesi ve ani bir kararla üniversiteyi bırakıp askere gidişi, Erzurum Dumlu ve Ardahan'daki askerlik günleri. 1956-1959 yıllarını kapsayan bu evrede edebiyata gönül veren bir gencin okuma notları eşliğinde kendini ve hayatı anlama, anlamlandırma arayışları, bu arayışları yansıttığı ilk yazı denemeleri görülüyor.

Askerlik sonrası Ankara'ya yerleşip Sergi Kitabevi'ni açmasını izleyen 1971-1973 yılları, Türkiye'nin değişen siyasi ortamında görüşlerinin ve hayata bakışının netleşerek öykülerine, romanlarına yansıdığı dönem.

1994-1998 yıllarında tuttuğu günlükler ise artık her alanda yönünü ve yolunu belirlemiş yazar ve yayıncı Erdal Öz'ün yaşamından, edebiyata ilişkin değerlendirmelerinden kesitler içermekte.

Günlükler yayına hazırlanırken, farklı biçimlerde yazdığı tarih, gün ve saat bilgileri aynı standarda getirildi; belli bir yazım şekli uygulanmamış olan alıntılar, tırnak içinde, italik olarak verildi; bulunabilen soyadları, isimlerin yanına köşeli parantez içinde eklendi ve eser alıntılarının dışında, günümüz imlası esas alındı.

12 Mart Muhtırası'nın ardından 1971 ve 1972 yıllarında iki kez tutuklanan Erdal Öz'ün, tek başına kaldığı hücrede vakit geçirmek amacıyla yaptığı resimler, aradan otuz yıl geçtikten sonra cezaevi günlüklerinden hareketle yazdığı *Defterimde Kuş Sesleri* adlı anı kitabında yayımlandığı için, bu çalışma kapsamına alınmadı.

Kesintili olarak yaklaşık kırk yılı kapsayan bu günlüklerde, yolu yayıncılığa evrilen bir yazarın yaşamının yanı sıra, Türkiye'nin yakın tarihinde yaşananlardan da izler bulacağınızı umuyorum.

AYŞE SARISAYIN
28 Ocak 2016

1956

13 Eylül 1956, İstanbul

Bu deftere –her gün değil ama– elim değdikçe duygularımı, düşüncelerimi yazmaya çalışacağım. Duygular, düşünceler uçup gidiyor. Oysa ben, bu ayrıntılarla –küçük de, basit de olsalar– bu duygularla, bu düşüncelerle *ben'im*. Bu deftere kendim için yazacağım. Kendimi belirlemek için. Yoksa başkalarına örnek gösterilecek bir erdemın öznesi olmak için değil. Ne var ki bu deftere bütün özdenliğimi, içtenliğimi, bütün eğrilerimi, doğrularımı koyabilecek miyim? Bilmiyorum.

14 Eylül 1956

André Gide'in *Dünya Nimetleri* adlı kitabını okuyup bitirdim. Ne verdi bana bu kitap, ne kaldı bende? Hiçbir şey mi? Değil ama hiçe yakın. Kolay mı, André Gide'den bir kitap okuyacaksın da sende hiçbir şey kalmayacak. Avni İnel'in çevirisi iğrençti. Sonra Gide, bayatlamış, eskimiş bir romantizmin içinden sesleniyordu. Duyguları öylesine eski ve coşkuluydu ki, aklını da, kalemini de unuttuyordu sanki. Gide'in sanatçı yanını değil de, düşünür yanını seviyorum. Bu kitabında ise Gide, ne sanatçı ne de düşünür; hiçbiri değil; belki sadece delice

mutluluklar ardında koşan bir gerçek arayıcısı. Ama duygularında da bir değişiklik, bir yenilik bulamadım. Hep o bildiğimiz eski ustalık. Böyle olunca ustalık da kalmıyor. André Gide değişik bir cinsellik taşıyor. Ama onun erdemi, bunu saklamayıp açıkça söylemesinde. Tanrı'yı tabiatta, her şeyde her güzellikte buluyor. Şaşırdım. Kitapta altını çizdiğim yerler oldu. Bu da, bu kitabın bana hiçbir şey vermediğini yalanlıyor:

“Bu kitaba kendimi utançsız ve teklifsizce koydum.”

“Basitçe günah işlememekte o kadar gurur sarhoşluğu duyuyordum ki, tenimi keyifle cezalandırıyor, günahattan çok keyifle haz duyuyordum.”

“Önem bakışında olsun, baktığın şeyde değil.”

“İnsan hayatta olduğunun bilincine varabilirse mutlu ölür.”

“Bendeki sağlam ve güzel olan şeyin sakın iyilik olduğunu sanma Nathanaël; insanlarda aradığım ve değer verdiğim şey de iyilik değildir. Nathanaël, Tanrı'nı onlara üstün tut.”

“Kolay öleceğimi sanıyorum çünkü yüreğim, yeryüzünde hiçbir şeye bağlı olmadığı için yoksuldur.”

“Haydi gidelim ve nerede olursa olsun duralım.”

Bu sözleri buraya geçirirken, yeniden Türkçeye çevirmem gerekti. Bu bana doyumsuz bir tat veriyor. Dilimi, bütün güçlüklerine, eksiliklerine rağmen çok seviyorum.

14 Eylül 1956

Gün geçtikçe dilimi arıştırıyorum. Bir eski kelimeyi atıp yerine öz Türkçesini koymak beni bir hikâye yazmış kadar sevindiriyor. Birden dünyalar benim oluveriyor. “Fayda”, Arapça bir kelime. Ataç, fayda karşılığı olarak “ası”yı önerdi. İsnamadım “ası”ya. Fayda karşılığı “yarar”ı kullanabilirim. Niye olmasın. “Ası”dan daha iyi. Hiç olmaz-

sa dilimizde var olan, yerleşmiş bir kelime. Çocuk gibi sevinçliyim.

14 Eylül 1956

Flaubert'in yazarlık hayatı boyunca en çok pişmanlık duyduğu şey, *Madame Bovary* romanındaki şu cümleymiş: "*Portakal ağaçlarının çiçeklerinin çelengi.*"

15 Eylül 1956

Sanata ilgisiz kişilerin dostluklarını da sevmiyorum. Yıllar öncesinde bıraktığım bir arkadaşım ile karşılaştık bugün. Üç saat kadar birlikte dolaştık durduk. Konuştukça, onun anılarıma girmiş olan görüntüsü eridi durdu. Üç sıkıcı saatti. Nasıl sıkıldım, anlatamam. Sanata bu kadar uzak düşeceğini sanmazdım; en küçük bir ilgisi kalmamıştı. Şiir yazardı. Onun adına üzüldüm. Sanatın, edebiyatın insanı ayıklayan bir yanı da var sanki.

16 Eylül 1956

André Gide'in *Dar Kapı*'sını okudum. Kitap şöyle başlıyor:

"Başkaları, bu olaylarla bir roman yazabilirler; ama ben burada anlatacağım hikâyeyi yaşamaya harcadım bütün gücümü. Yeteneğim bu çabayla yıprandı. Bunun için sadece anılarımı yazacağım."

Hoş bir yalan. Bir *içtenlik* (samimiyet) bulamadım bu sözlerde. Bütün yazarlık gücünü de koymuş ortaya. Bunu bir roman olarak tasarlamış, oturup yazmış. Ama olduğundan daha büyük, daha derin görünmek için de kitabının başına yukarıdaki sözleri koymuş. "Herkes bunu roman olarak yazabilir ama işte bakın, benim öyle bir kay-

gım, bir *savım* (iddiam) yok. Yine de o romancı geçinenler kadar roman yazabiliyorum,” demek istemiş sanki. Sahtecilik değil mi bu? Gereksiz bir kendini büyük görme. Üstelik, bir romanın içinde havada kalıyor bu sözler. Yazar kendi yüzünü göstermeli mi romanda? Belki de.

Düşünür, bilge Gide’i bulamadım bu kitapta. *Dünya Nimetleri*’nde de bulamamıştım.

Dar Kapı’da Alissa’nın Tanrı arayışı hadi neyse ama Jerome’a olan aşkını gereksiz yere yok etmek istemesi boşuna bir çaba. Buz gibi Alissa’nın aptallığı çıkıyor ortaya. Aşkını yitiriyor, yaşantılarını yitiriyor; üstelik Tanrı’yı bulduğu falan da yok. İsa’nın bir-iki sözünü bellemekten başka eriştiği bir yücelik de yok. Gide, bu kitabında Tanrı aşkının, acun aşkından üstün olduğunu savunuyor gibi. Ama Alissa’nın Tanrı aşkı, aptalca, İncil’i aşamayan, ilkel bir aşk olmaktan öteye geçemiyor. Ortada tek kalan, onun aptallığı. Yazarın asıl anlatmak istediğinin bu olduğunu da sanmıyorum. O zaman André Gide, yapmak istediğini yapamamış ya da –hiç olmazsa– ne yapmak istediğini belirtememiş oluyor bence.

Çok hoş bir anlatımı, çok tatlı bir dili var Gide’in. İyi duygular yazarı olmuş bu kitabında Gide. O kadar güzel, o kadar tatlı bir aşk var ki ortada.

Alissa’da boyuna G.yi¹ görür gibi oldum. O gerçekten büyük bir dosttu. Ama ben ona karşı belki Jerome kadar insanca davranamadım. Ona mektup yazmalıyım.

Juliet’i de unutamayacağım. Hele o Abelile, Juliet ile, Alissa ile Jerome’un birlikte geçirdikleri Noel gecesi. Kitabın en güzel, en tatlı, en başarılı yeriydi o bölüm.

1. G., Erdal Öz’ün Tokat Lisesi’nde öğrenciyken âşık olduğu, mektuplarında *Emma* diye hitap ettiği bir kız (Gülten).

G.yi andım da birden şöyle düşündüm: Cinselliğin girmedeği aşk, uçup gidiyor. Onu öpmedim bile. O aşkın uçup yok oluşu da bu yüzden olsa gerek.

Pastoral Senfoni'yi de okumak istiyorum.

16 Eylül 1956

Bugün Hilmi Yavuz'la Baylan'a gittik. Ben girmek istemedim, o istedi. Girdik. Sonra masamıza Demir Özlü, Ferit Edgü, Fikret Hakan (Bumin Gaffar), Demirtaş Ceyhun, Oğuz Haluk, Orhan Duru, Asaf Çiyiltepe geldiler. Sezer (Tansuğ) adlı biri daha vardı. Sanat tarihi asistanıymış. Bir o ağırbaşlıydı. Ötekilerin o davranışlarını unutamayacağım. Bütün işleri birbirlerini işletmekti. En küçük sözü bile kaçırmıyorlardı, hemen işletmeye, alaya başlıyorlardı. Çok çirkin buldum bu davranışlarını, ürperdim, sustum. Sonra Hilmi, Demir, ben çıktık. Demir, aslında onların iyi çocuklar olduğunu söyledi. İki kişi olunca çok iyiymişler, inanamadım. Kişinin dışı vurduğu içtenliği nasılsa içindeki de öyledir ya da öyle olmalıdır, diye düşünüyorum. Hepsi de kendini çok çok zeki sanan garip kişilerdi. Oysa Hilmi Yavuz, Kemal Özer, Adnan Özyalçınar, Konur Ertop onlar gibi değiller. Benim dostlarım bunlar. Onlarla mutluyum.

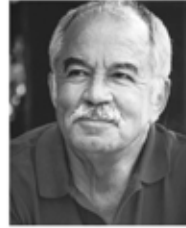
Ataç, "halbuki" yerine "oysaki" kullanıyor. Sevmiyorum "oysaki"yi. Sanki Japonca bir sözcük. Ben "oysa" kullanıyorum.

16 Eylül 1956

Halamların yanında babam, annemi gereksiz yere azarladı. Böylesi erkeklik gösterilerinden iğreniyorum.

50 kuşağının öncü yazarlarından Erdal Öz, edebiyatımıza yalın bir dille yazılmış birbirinden değerli eserler armağan etmiştir.

Fotoğraf: Mehmet Turpaç

Günlük diye tuttuğum bu notlar, günlük olmaktan ne kadar uzak. O kadar az şey yazabiliyorum ki bu defterin sarı, kaba sayfalarına. Yazmamam gereken ne kadar çok şey var. Ve asıl önemlisi, bu defteri bana bırakacaklar mı? Nasıl çıkaracağım dışarıya?

Erdal Öz'ün 1956-1998 yılları arasında, aralıklarla tuttuğu günlükleri yayımlıyoruz: *Yarın, Nasıl Bir Gün Olacaksın?* Erdal Öz, 50'li yılların ortalarında, yirmili yaşlarının başlarında tutkulu bir gençtir; durmadan okur, kendi kuşağından arkadaşlarıyla birlikte "yeni" bir edebiyat dilinin peşine düşer. 70'lerde edebiyat tutkusuna devrimci düşünceler eklenir, sahibi olduğu Sergi Kitabevi'nin paket kâğıtlarına yazdığı alıntılar gerekçe gösterilerek tutuklanır, günlüklerini küçük kâğıtlara yazar. 90'lı yıllarda artık ünlü bir yazar ve yayıncıdır. Ülkesinin sorunlarıyla ilgilenmekten de, edebiyat tutkusundan da hiç taviz vermemiş bir yazar...

